

Το οικολογικό πρόβλημα είναι πρωτίστως πνευματικό

/ [Πεμπτούσία](#)

Το θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος απέκτησε ιδιαίτερη θέση για την Ορθοδοξία από το έτος 1988. Ο τότε Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος, στο πλαίσιο του περιβαλλοντολογικού συνεδρίου που διεξήχθη στην Πάτμο, ανέλαβε πρωτοβουλία επιχειρώντας μία θεολογική προσέγγιση του οικολογικού ζητήματος.^[1]

Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, ο άνθρωπος μετά την απομάκρυνσή του από το Θεό, απώλεσε την «πνευματική του ευστάθεια και ισορροπία». Αμαύρωσε την εικόνα του Θεού που έφερε εντός του, κλονίστηκε το «εργάζεσθαι και φυλάσσειν» και η υλιστική βουλιμία που αναπτύχθηκε τον οδήγησε «εις κατάχρησιν και καταλήστευσιν της φύσεως, για να ζει μέσα στην πολυτέλεια, την άνεση και απάνθρωπη πλησμονή»^[2].

Στηριζόμενος ο οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος στη διαπίστωση πως το αποκαλούμενο οικολογικό πρόβλημα είναι πρωτίστως πνευματικό πρόβλημα, προκαλούμενο κυρίως από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και συμπεριφορές οδηγήθηκε στο συμπέρασμα πως περιορίζοντας τα υλικά αγαθά, ο άνθρωπος όχι μόνο κατακτά την πνευματική τελειότητα και ελευθερία αλλά παράλληλα

συμβάλλει στη διάσωση της κτίσης. Ο τρόπος ζωής που η Ορθοδοξία προβάλλει, δηλαδή η άσκηση και η ολιγοδεία και κυρίως ο προσανατολισμός των ενδιαφερόντων των ανθρώπων προς τα πνευματικά, προτάθηκε ως αποτελεσματική λύση στην αντιμετώπιση του οικολογικού προβλήματος. Η «παραδεισία τω όντι» κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος των ιερών μονών, χρησιμοποιήθηκε ως παράδειγμα προς μίμηση, μέσω της οποίας θα επιτευχθεί η προτεινόμενη λύση. Η δημιουργία και η κτίση αποκαλύπτουν τα μεγαλεία του Θεού και για τον λόγο αυτό οι μοναχοί τη σέβονται, χωρίς να την κακοποιούν.

Ως συνέχεια της θεολογικής προσέγγισης του οικολογικού ζητήματος, προτάθηκε και καθιερώθηκε από την Ιερά Σύνοδο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, η 1^η Σεπτεμβρίου κάθε έτους ως η ημέρα για την καθιέρωση μιας εορτής για το φυσικό περιβάλλον. Παράλληλα, ανατέθηκε στον αγιορείτη Υμνογράφο μοναχό Γεράσιμο Μικραγιαννανίτη, να καταρτίσει «Ικετήριο Ακολουθία υπέρ του περιβάλλοντος» καθώς και ειδικά τροπάρια. Το Σεπτέμβριο του 1989 με την τέλεση της πρώτης Ακολουθίας, ο Οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος στο μήνυμά του γνωστοποίησε τη συνολική θεώρηση του οικολογικού προβλήματος και έθεσε τις θεολογικές βάσεις της ορθόδοξης Εκκλησίας, για τη χρήση του φυσικού περιβάλλοντος από τον άνθρωπο.^{[3] [4]}

Στο μήνυμα αυτό, το οποίο καλό θα ήταν να συνοδεύει όλα τα περιβαλλοντολογικά και Θεολογικά επιστημονικά συγγράμματα και να διδάσκεται σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, γίνεται σαφές ότι η Εκκλησία δεν μένει απαθής απέναντι στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και λαμβάνει σοβαρά υπ' όψη της τις προειδοποιήσεις των ειδικών επιστημόνων. Ο άνθρωπος δυστυχώς οδηγείται στην καταστροφή, «είτε με την μορφή εξοντώσεως πολλών ειδών του ζωικού και του φυτικού βασιλείου, είτε με ποικίλους άλλους τρόπους», εξαιτίας της κατάχρησης και της παρερμηνείας της εντολής που τού έδωσε ο Θεός για να «κατακυριεύσει τη γη» (Γέν., 3,14). Στηριζόμενος ο οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος στη χριστιανική πίστη, σύμφωνα με την οποία ο Θεός είναι ο Δημιουργός του ουρανού και της γης και όλων των ορατών και αοράτων, όπως κηρύττεται στο σύμβολο της Πίστεως μας, «ποιητής ουρανού και γης, ορατών τε πάντων αοράτων» και συνάμα πως ο άνθρωπος πλάστηκε για να αντιπροσφέρει τη δημιουργία στο Δημιουργό, δίδοντας έτσι τη δυνατότητα στη φύση να σωθεί από τη φθορά και τον θάνατο, μας υπενθυμίζει πως ο προορισμός του ανθρώπου δεν είναι να εξουσιάζει την κτίση ως ιδιοκτήτης, αλλά να ενεργεί ως «ιερέας και οικονόμος της δημιουργίας».⁹⁴ Υπό το πρίσμα αυτού του ορισμού του ανθρώπου, φανερώνεται η λειτουργική διάσταση που δίδει η Εκκλησία στην ύλη, υπενθυμίζοντας ότι η προσφορά του Άρτου και του Οίνου -υλικών στοιχείων της δημιουργίας- εκφράζει μία αρμονική σχέση στη χρήση τους από τον άνθρωπο.⁹⁵

Στο ίδιο μήνυμα, το οποίο απετέλεσε την βάση όλων όσα ακολούθησαν έως την εποχή μας, τονίζεται πως στον αντίποδα του ανθρώπου ως ιερέα και οικονόμου της δημιουργίας, ο ίδιος επέλεξε να ενεργεί ως αυθαίρετος εξουσιαστής και βάνουσος καταπατητής της δημιουργίας. Έτσι, όντας επηρεασμένος από τον ορθολογισμό και ευδαιμονισμό που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο των τελευταίων δεκαετιών, απώλεσε την αίσθηση της ιερότητας της κτίσης. Αγνοώντας ή μη δίδοντας σημασία στην Ορθόδοξο Εκκλησία, η οποία στηρίζεται διαχρονικά στο ευχαριστιακό και στο ασκητικό πνεύμα, παρατηρείται σήμερα ένας βιασμός της φύσης από τον ίδιο τον άνθρωπο. Η ωφελιμιστική αυτή συμπεριφορά δεν στηρίζεται στην ικανοποίηση των βασικών αναγκών του, αλλά σε μία διαρκώς αυξανόμενη σειρά ορέξεων και επιθυμιών και πλασματικών αναγκών, τις οποίες ενθαρρύνει η επικρατούσα φιλοσοφία της καταναλωτικής κοινωνίας. Αναφέρει χαρακτηριστικά ο οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος: «η κτίση αρχίζει δε ήδη να διαμαρτύρεται δια την μεταχείρισή της υπό του ανθρώπου. Δεν δύναται ο άνθρωπος επ' άπειρον και κατά το δοκούν να εκμεταλλεύεται τις πηγές της φυσικής ενέργειας. Το τίμημα της αλαζονείας του θα είναι η αυτοκαταστροφή του, εάν συνεχιστεί η παρούσα κατάσταση». Το μήνυμα κατέληξε με την προτροπή προς όλα τα μέλη της Εκκλησίας [\[5\]](#) [\[6\]](#) να αντιμετωπίσουμε με σεβασμό το περιβάλλον,

προσπαθώντας για τη διαφύλαξή του, και προς τους ηγέτες των λαών να προβούν σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες, προς προστασία και διάσωση της φυσικής δημιουργίας.^[7]

Τα Χριστούγεννα του 1989, σε επόμενο μήνυμά του ο προκαθήμενος της Ορθοδοξίας Δημήτριος ανέφερε πως η παράμετρος που χρειάζεται να επιδείξουμε είναι ένα ευχαριστιακό και ασκητικό πνεύμα. Υπενθύμισε προς όλους ότι Ευχαριστία και άσκηση συμβαδίζουν, τονίζοντας πως αποτελεσματική πράξη χωρίς αυταπάρνηση δε δύναται να υπάρξει.^[8] Στο μήνυμά του, στο πλαίσιο του παγκόσμιου συνεδρίου με θέμα: «Δικαιοσύνη, Ειρήνη και Ακεραιότητα της Δημιουργίας», ο οικουμενικός Πατριάρχης Δημήτριος διακήρυξε ότι η αυτονόμηση και η απομάκρυνση του ανθρώπου από τον Θεό, «διέστρεψε την άρρηκταν και λειτουργικήν σχέσιν του ανθρώπου προς τον Δημιουργό και την Θείαν Δημιουργίαν», για να συνεχίσει λέγοντας ότι έτσι οδηγηθήκαμε αρχικά στην περιφρόνηση της ιερότητά της και στη συνέχεια στην παραθεώρηση της χρησιμότητάς της, που οδήγησαν τον άνθρωπο να πιστέψει ότι δεν την έχει απόλυτη ανάγκη για την επιβίωσή του.^[9]

^[1] Ζορμπάς, 2002, σ. 327.

^[2] Ζορμπάς, 2002, σ. 327.

^[3] Ζορμπάς, 1998, σ. 64-65.

^[4] Ζορμπάς, 2002, σ. 328.

^[5] Ζορμπάς, 2002, σ. 328.

^[6] Ζορμπάς, 2002, σ. 328.

^[7] Ζορμπάς, 1998, σ. 68.

^[8] Ware, 2005, σ. 54.

^[9] Ζορμπάς, 1998, σ. 69.

Παρατήρηση: η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ συνεχίζει τη δημοσίευση με τη μορφή σειράς άρθρων της μελέτης «Αρχή της Αειφορίας και Ορθόδοξο ήθος: Μία νέα προοπτική στην οικολογική ηθική», του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡ. ΤΣΟΥΡΑΠΑ. Πρόκειται για αναθεωρημένη έκδοση του κειμένου που κατατέθηκε ως διπλωματική εργασία στη Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου με επιβλέποντα καθηγητή τον Χρήστο Τερέζη και αξιολογητές τους Νικόλαο Κόϊο και Βασίλειο Φανάρα.